

Obrazac Metodičkih preporuka za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda predmetnih kurikuluma i međupredmetnih tema za osnovnu i srednju školu	
OSNOVNI PODATCI	
Ime i prezime	Melita Špoljar
Zvanje	Profesor povijesti
Naziv škole u kojoj ste trenutačno zaposleni	OŠ Veliko Trgovišće i OŠ Zlatar Bistrica
Adresa elektroničke pošte	melita.spoljar@skole.hr
Naslov Metodičkih preporuka	Razvoj pisma
Predmet (ili međupredmetna tema)	Povijest
Za međupredmetnu temu navesti u okviru kojeg nastavnoga predmeta, sata razrednika ili izvannastavne aktivnosti se izvodi.	
Razred	5.
OBVEZNI ELEMENTI	
Odgojno-obrazovni ishod (oznaka i tekst iz kurikuluma predmeta ili međupredmetnih tema objavljenih u NN)	POV OŠ C.5.1. Učenik obrazlaže važnost širenja izuma i tehnologije u prapovijesti i starome vijeku.
Tijek nastavnog sata	<p>Odgojno – obrazovni ishod na razini aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - radom na tekstu i pripremljenim materijalima učenik navodi obilježja pisma naroda kojeg proučava (koncept Povjesna perspektiva, Vrijeme i prostor) - učenik uočava razlike među pismima i objašnjava kako je pismo utjecalo na razvoj čovjeka (koncept Kontinuitet i promjena, Usporedba i sučeljavanje, Uzrok i posljedica) <p>Tehnički koncepti: vrijeme i prostor, kontinuitet i promjena, usporedba i sučeljavanje, povjesna perspektiva</p> <p>Vremensko trajanje aktivnosti: 1 školski sat</p>

	<p>Nastavna sredstva, pomagala i digitalni alati: slikovni materijal, povijesni izvor i posebno pripremljeni tekstovi, radni listići, zemljovid civilizacija prvih pisama, stiropor, čačkalice, papir, računalo, tableti, projektor</p> <p>UVODNI DIO:</p> <p>Kao motivaciju na početku sata učenici će trebati riješiti asocijaciju.</p> <p>30</p> <p>Prvi razred</p> <p>Početno</p> <p>Velika i mala</p> <p>Rješenje: abeceda</p> <p>Upitati učenike zašto je važno naučiti čitati i pisati. Potom učenike uvesti u sadržaj obrade „Razvoj pisma“ na način da će danas dobiti odgovor na pitanja tko je osmislio prvo pismo, kako se razvijalo u narodima te zašto im je bilo važno. Zapisati naslov. Za uvodni dio predviđeno vrijeme 5 minuta.</p> <p>Učenici će biti podijeljeni u četiri skupine. Svaka će skupina dobiti posebno pripremljene tekstove, slikovne materijale i pitanja koja moraju riješiti.</p> <p>Predviđeno vrijeme 20 minuta.</p> <p>Ispuniti će listu procjene rada skupine.</p> <p>Predviđeno vrijeme 5 minuta.</p> <p>Učiteljica prati rad učenika, bilježi napredak u radu te usmjerava i pruža podršku u radu.</p> <p>Nakon što učenici riješe zadatak slijedi aktivnost 2. Učenici će sna zemljovidu civilizacije prvih pisama postavljen na pano (zemljovid isprintati na A3 papir te zalijepiti na stiropor kako bi se zastavice mogle umetnuti na tražena područja) umetnuti zastavice na područje koje su istraživali te ostalim skupinama izložiti koje su informacije o pismu saznali.</p> <p>Zadavanje domaće zadaće: istražiti o Kamenu iz Rosette (odakle potječe, kojim je pismom napisan tekst, tko je odgonetnuo (dešifrirao tekst) i kada, na koji je način pronađen Kamen.</p> <p>Predviđeno vrijeme 10 minuta.</p>
--	--

	<p>Potom će učenici riješiti kviz putem alata Socrative.</p> <p>Predviđeno vrijeme 5 minuta.</p>
Opis svih aktivnosti (što rade učenici, a što učitelj/nastavnik)	<p>Na početku sata rješavanje asocijacija – uvod u sadržaj rada (asocijacija navedena u tijeku nastavnog sata).</p> <p>Aktivnost 1.</p> <p>Učenici će biti podijeljeni u četiri skupine. Svaka će skupina dobiti posebno pripremljene tekstove, slikovne materijale i pitanja koja moraju riješiti.</p> <p>Učiteljica prati rad učenika, bilježi napredak u radu te usmjerava i pruža podršku.</p> <p>Skupina 1.</p> <p>„Sumerskom su pismu prethodili piktografski zapisi. Većina je tema u tim zapisima iz prirode, a prikazani su stiliziranim geometrijskim likovima koji sliče prirodnim oblicima. Tako je nastao slikovni prikaz misli koji je postupno prelazio u klinasto pismo.</p> <p>Razvijeno gospodarstvo, trgovina i upravljanje zahtijevaju bilježenje broja stoke, veličinu i vlasništvo zemlje, količinu proizvedenih žitarica, itd. Zato su u početku zapisi služili izradi popisa materijalnih dobara i trgovačkih transakcija. (...)</p> <p>Oko 3900 god. pr.n.e., ostvarili su Sumerani jedan od najvažnijih izuma sveukupnog čovječanstva: klinasto (klinovo pismo). Sačinjavaju ga znakovi koji sliče klinu. Upisivali su se šiljastim komadom kamena, trstike ili metala – ponekada u mekani kamen, a najčešće u ploču od svježe gline koja se kasnije pekla. (...) Svaki pojam je prikazan različitom kombinacijom klinovih zapisa bez neke logičke veze, pa je trebalo memorirati oko dvije tisuće klinovih kombinacija. To je težak posao koji su savladali samo profesionalni pisari i svećenici, pa su Sumerani smanjivali broj znakova. Oko 3200 god.pr.n.e. koristili su oko 890 znakova, čije znanjenje nije u cijelosti bilo specifično. (...) Tijekom nekoliko sljedećih stoljeća, broj znakova su dodatno smanjili na 437, a kasnije na 300. (...)</p> <p>„Poput egipatskih knjižnica u Tebi, Tell-el-Armnu i Edfu- i mezoptamske knjižnice objedinjavale su funkcije arhiva i knjižnica. U njima su čuvane glinene pločice, pohranjene u posebnim prostorijama smještenim u okviru kraljevskih palača, hramova i škola. U pločice su bila upisana filozofska, književna, astrološka, matematička,, povjesna, medicinska, religijska i slična djela – ali i službeni dokumenti, pravni zapisi, cjenici i pisma što su ih vladari te,</p>

primjerice, svećenici slali jedni drugima."

(Simonić, Ante, Civilizacijske razmeđe znanja, Misterije kulture tijekom povijesti, Knjiga I., Vitagraf d.o.o., Rijeka, 2000., str.36.-37.)

1.U kojem tisućljeću i koji narod je osmislio prvo pismo?

2.Što je prethodilo sumerskom pismu? Potražite na stranici Hrvatski jezični portal značenje riječi.

3.Što su bilježili u popisu materijalnih dobara i trgovačkih transakcija?

4.Analizom slike odredi kakvo je klinasto pismo. Koje razlike uočavaš spram naše abecede?

Prilog 1.

Slika preuzeta iz knjige Naslov izvornika Vanished Civilizations, The Reader's Digest Association Limited, London, 2002., Iščezle civilizacije,Mozaik knjiga, Grupa Mladinska knjiga, 2009., str,92.)

5. Usporedi sumersku podlogu za pisanje i pribor s današnjim priborom i podlogom.
6. Zašto se smanjivao broj klinovih kombinacija? Je li pisanje bilo dostupno svakome?
7. Što je posljedica otkrića pisma? Što se otvara i razvija?
- *Zadnji zadatak – pred vama se nalazi zastavica u više slojeva.
Napišite osnovne podatke o pismima koje ste proučavali (gdje je nastalo, kakva je to vrsta pisma i naziv, u kojem tisućljeću se razvilo)

Skupina 2.

„Egipatsko slikovno pismo Grci nazvaše hijeroglifima (grč.hieros svet, glufo dubiti). Razlog tome je što su ga Egipćani dugo koristili isključivo u sakralne svrhe, klešući ga u kamen, rezbareći u drvo ili slikajući bojama na koži i drvu. (...)

Upotrebljavali su ih oko dvije tisuće godina, da bi se iz njih u trećem tisućljeću pr.n.e., grafičkom redukcijom izdvojilo hijeratsko pismo (grč.hieratos svečenički). (...) Hijeratsko pismo su uglavnom koristili za pisanje poslovnih dokumenata na papirusu, koži i ponekada u kemunu ili drvu – a naknadnim pojednostavljinjem se iz njega u prvom mileniju pr.n.e. izdvojilo demotsko (pučko) pismo, koje su upotrebljavali sve do arapske okupacije. (...)

Egipćani su pisali i na platnu i svilenim tkaninama – ali su već u brončano doba tijekom trećeg milenija pr.n.e., naučili upotrebljavati papirus, te on postade tipičan pisači materijal egipatske civilizacije. To je papiru sličan materijal dobiven iz lika biljke Cyperus papyrus – iz njene srčike, i to onog dijela biljke koji se nalazio pod vodom. Nakon odstranjenja kore, srčika se rezala u tanke uzdužne trake dugačke približno jedan metar. Slaganjem traka u uskrižane slojeve koji se lijepe jedan na drugoga pa zatim vlaže, tlače, suše i glaćaju – dobivali su svitke dugačke i 40 metara. (...)

Tisućljećima je trajalo doba u kome je papirus bio dominantni pisači materijal, dok ga nije istisnuo pergament (pergamena), te u srednjem vijeku papir.

Upotreba pergamenta ima korijene u korištenju kože kao podloge za

	<p>pisanje, što je bilo znano i u drevnoj Mezopotamiji i Egiptu. (...) Najčešće je koža dobivana od sitne stoke, koja je nakon odstranjivanja masti i ostataka mesa te dlake, bila izložena procesu sušenja i glaćanja."</p> <p>(Simonić, Ante, Civilizacijske razmeđe znanja, Misterije kulture tijekom povijesti, Knjiga I., Vitagraf d.o.o., Rijeka, 2000., str.61.)</p> <p>1.Kako se naziva egipatsko pismo? 2.U kojem tisućljeću se razvilo? 3.Analiziraj sliku te napiši kakvo je to pismo? Po čemu se razlikuje spram našeg pisma?</p> <p>Prilog 1.</p> <p>Slika preuzeta iz knjige Naslov izvornika Vanished Civilizations, The Reader's Digest Association Limited, London, 2002., Iščezle civilizacije,Mozaik knjiga, Grupa Mladinska knjiga, 2009., str,92.)</p>
--	---

4. Usporeди egipatsku podlogu za pisanje i pribor s današnjim priborom i podlogom.
5. Koja pisma su se razvila iz hijeroglifa i za koje društvene slojeve?
7. Što je posljedica otkrića pisma? Što se otvara i razvija?
*Zadnji zadatak – pred vama se nalazi zastavica u više slojeva.
Napišite osnovne podatke o pismima koje ste proučavali (gdje je nastalo, kakva je to vrsta pisma i naziv, u kojem tisućljeću se razvilo)

Skupina 3.

„Najstarije indijsko pismo je brahmi. Nastalo je iz pisma prastarih civilizacija koje su obitavale u dolini Inda – te klinastog, hebrejskog i arapskog pisma i feničkog alfabetu. Formirano je oko VI.st.p.n.e., a proširilo se cijelom Indijom već u III.st.pr.n.e.“

(Simonić, Ante, Civilizacijske razmeđe znanja, Misterije kulture tijekom povijesti, Knjiga I., Vitagraf d.o.o., Rijeka, 2000., str.156.)

„Legenda kazuje da je najstarije kinesko pismo pa – kva izumio car

Fu Hi, još davne 2800.g.pr.n.e. pa su tim znakovima pridavali magične moći. Približno dvije tisuće godina pr.n.e., pa – kva je zamijenjen slikovnim pismom gu –wem. (...)

Značajna shematizacija znakova nastala je kao posljedica pisanja tušem i četkicom između IV. i III.st.pr.n.e., kada se oblikovalo dvorsko pismo li shu. Iz njega je u IV.stoljeću nastalo pismo qiai – shu koje se u pojednostavljenoj formi zadržalo do danas."

(Simonić, Ante, Civilizacijske razmeđe znanja, Misterije kulture tijekom povijesti, Knjiga I., Vitagraf d.o.o., Rijeka, 2000., str.192.)

1.Kako se zvalo najstarije indijsko pismo?

2.U kojem tisućljeću je formirano?

3.Kako je nastalo to pismo?

4.Tko je prema legendi i u kojem tisućljeću izumio kinesko prvo pismo?

5.Kakvim pismom je zamijenjeno i kada?

6.Čime su pisali?

7.U kojem se tisućljeću oblikovalo dvorsko pismo li shu?

8.Što je posljedica otkrića pisma? Što se razvija?

*Zadnji zadatak – pred vama se nalazi zastavica u više slojeva.

Napišite osnovne podatke o pismima koje ste proučavali (gdje je nastalo, kakva je to vrsta pisma i naziv, u kojem tisućljeću se razvilo)

Skupina 4.

„Vjerojatno najvažnija ostavština Feničana cijelom ljudskom rodu jest glasovna abeceda. (...)

...oni su sastavili jednostavan alfabet od 22 slova u kojem je svaki znak predstavljao jedan glas te su njihovom kombinacijom pisane riječi. (...)

Od Feničana su naime, alfabet preuzeli Grci te ga prilagodili svom jeziku. (...) Najstariji poznati zapis na feničkom glasovnom pismu

potjeće iz 10.stoljeća pr.Kr. i posvećen je božici Gospodarici Biblosa."

(Raguž, Jakša, Iščezli narodi svijeta, Meridijani, Zagreb, 2003., str.54.)

- 1.Kakvo pismo su osmislili Feničani?
- 2.Koliko slova je imala abeceda?
- 3.Tko je preuzeo njihov alfabet i prilagodio ga svojem jeziku?
- 4.Iz kojeg tisućljeća potjeće najstariji poznati zapis na feničkom glasovnom pismu i kome je posvećen?
- 5.Prva i druga skupina dati će vam odgovor na pitanje što su koristili kao podlogu za pisanje.
6. Usporedi slikovno pismo kojim su pisali Egipćani s glasovnim pismom. U čemu se vidi napredak za čovjeka?

„Počeci grčkog pisma nastaju oko XI.st.pr.n.e. (...) Grci uvadaju kao genijalnu novost znakove za samoglasnike (A, E I, O Y,H) koje Feničani nisu poznavali.“

Simonić, Ante, Civilizacijske razmeđe znanja, Misterije kulture tijekom povijesti, Knjiga I., Vitagraf d.o.o., Rijeka, 2000., str.262.)

„Blejen i Kuruniotis otkopali su 1938. kod mjesta Ano Englianos na Peloponezu, na području nekadašnjeg mesenskog Pila, ruševine kraljevskog ili velikaškog dvorca i u njemu, pored ostalog, svojevrstan arhiv sa 618 glinenih pločica (neke u fragmentima) s tekstrom na „linearnom B“ pismu, poznatom i s natpisa s Knososa. (...)

Linearno B pismo pročitao je prije 1953. engleski arhitekt Michael Ventris uz pomoć kembrijskog filologa John Chadwicka posšto je opazio da se linearni B znakovi podudaraju sa slogovnim znakovima na nekim natpisima iz Cipra petog i četvrtog stoljeća pr.n.e. (...) Tekst je natpisa na starogrčkom jeziku – dijalektu, govoru koji je bio u uporabi kod mnogih Grka, kako se vidi po mjestima nalaza.“

(Lisičar, Petar, Grci i Rimljani, Školska knjiga, Zagreb, 1971., str.49.)

1.Od koga su Grci preuzeли alfabet?

2.Usporedi feničko i grčko pismo. Koje razlike uočavaš?

3.Koje se pismo razvilo na Peloponezu?

4.Je li odgonetnuto i u kojem stoljeću?

*Zadnji zadatak – pred vama se nalazi zastavica u više slojeva. Napišite osnovne podatke o pismima koje ste proučavali (gdje je nastalo, kakva je to vrsta pisma i naziv, u kojem tisućljeću se razvilo, čime su pisali i što su koristili kao podlogu za pisanje).

Nakon što učenici rješe zadatak slijedi aktivnost 2. Učenici će na zemljovidu civilizacije prvih pisama postavljen na pano (zemljovid isprintati na A3 papir te zalijepiti na stiropor kako bi se zastavice mogle umetnuti na tražena područja) umetnuti zastavice na područje koje su istraživali te ostalim skupinama izložiti koje su informacije o pismu saznali.

Učenici uz vođenje učiteljice objašnjavaju na koji je način otkriće pisma utjecalo na razvoj čovjeka.

	<p>Domaća zadaća: istražiti o Kamenu iz Rosette (odakle potječe, kojim je pismom napisan tekst, tko je odgonetnuo (dešifrirao tekst) i kada, na koji je način pronađen Kamen.</p> <p>Kviz Socrative</p> <p>1.Koji je narod prvi u povijesti osmislio pismo? a)Feničani b)Egipćani c)Sumerani</p> <p>2.Glasovno pismo osmislili su _____</p> <p>3.Hijeratsko pismo razvilo se iz glasovnog pisma. T N</p> <p>4.Feničani su od Grka preuzeli glasovno pismo. T N</p> <p>5.Egipatsko pismo naziva se _____</p> <p>6.Na Peloponezu se razvilo pismo Linear: a) C b) H c) L d) B</p> <p>7.Kinezi su pisali tušem i četkicom. T N</p> <p>8.Najstarije indijsko pismo zvalo se brahmi. T N</p>
Sadržaji koji se koriste u aktivnostima	<p>Posebno primpremljeni tekstovi i slikovni materijal</p> <p>Skupina 1.</p> <p>„Sumerskom su pismu prethodili piktografski zapisi. Većina je tema u tim zapisima iz prirode, a prikazani su stiliziranim geometrijskim likovima koji sliče prirodnim oblicima. Tako je nastao slikovni prikaz misli koji je postupno prelazio u klinasto pismo.</p> <p>Razvijeno gospodarstvo, trgovina i upravljanje zahtijevaju bilježenje</p>

broja stoke, veličinu i vlasništvo zemlje, količinu proizvedenih žitarica, itd. Zato su u početku zapisi služili izradi popisa materijalnih dobara i trgovačkih transakcija. (...)

Oko 3900 god. pr.n.e., ostvarili su Sumerani jedan od najvažnijih izuma sveukupnog čovječanstva: klinasto (klinovo pismo). Sačinjavaju ga znakovi koji sliče klinu. Upisivali su se šiljastim komadom kamena, trstike ili metala – ponekada u mekani kamen, a najčešće u ploču od svježe gline koja se kasnije pekla. (...) Svaki pojam je prikazan različitom kombinacijom klinovih zapisa bez neke logičke veze, pa je trebalo memorirati oko dvije tisuće klinovih kombinacija. To je težak posao koji su savladali samo profesionalni pisari i svećenici, pa su Sumerani smanjivali broj znakova. Oko 3200 god.pr.n.e. koristili su oko 890 znakova, čije znanjenje nije u cijelosti bilo specifično. (...) Tijekom nekoliko sljedećih stoljeća, broj znakova su dodatno smanjili na 437, a kasnije na 300. (...)

„Poput egipatskih knjižnica u Tebi, Tell-el-Armnu i Edfu- i mezoptamske knjižnice objedinjavale su funkcije arhiva i knjižnica. U njima su čuvane glinene pločice, pohranjene u posebnim prostorijama smještenim u okviru kraljevskih palača, hramova i škola. U pločice su bila upisana filozofska, književna, astrološka, matematička,, povjesna, medicinska, religijska i slična djela – ali i službeni dokumenti, pravni zapisi, cjenici i pisma što su ih vladari te, primjerice, svećenici slali jedni drugima.“

(Simonić, Ante, Civilizacijske razmeđe znanja, Misterije kulture tijekom povijesti, Knjiga I., Vitagraf d.o.o., Rijeka, 2000., str.36.-37.)

Prilog 1.

Slika preuzeta iz knjige Naslov izvornika Vanished Civilizations, The Reader's Digest Association Limited, London, 2002., Iščezle civilizacije,Mozaik knjiga, Grupa Mladinska knjiga, 2009., str,92.)

Skupina 2.

„Egipatsko slikovno pismo Grci nazvaše hijeroglifima (grč.hieros svet, glufo dubiti). Razlog tome je što su ga Egipćani dugo koristili isključivo u sakralne svrhe, klešući ga u kamen, rezbareći u drvo ili slikajući bojama na koži i drvu. (...)

Upotrebljavali su ih oko dvije tisuće godina, da bi se iz njih u trećem tisućjeću pr.n.e., grafičkom redukcijom izdvojilo hijeratsko pismo (grč.hieratos svečenički). (...) Hijeratsko pismo su uglavnom koristili za pisanje poslovnih dokumenata na papirusu, koži i ponekada u kemunu ili drvu – a naknadnim pojednostavljinjem se iz njega u prvom mileniju pr.n.e. izdvojilo demotsko (pučko) pismo, koje su upotrebljavali sve do arapske okupacije. (...)

Egipćani su pisali i na platnu i svilenim tkaninama – ali su već u brončano doba tijekom trećeg milenija pr.n.e., naučili upotrebljavati papirus, te on postade tipičan pisači materijal egipatske civilizacije. To je papiru sličan materijal dobiven iz lika biljke Cyperus papyrus – iz njene srčike, i to onog dijela biljke koji se nalazio pod vodom.

	<p>Nakon odstranjenja kore, srčika se rezala u tanke uzdužne trake dugačke približno jedan metar. Slaganjem traka u uskrižane slojeve koji se lijepe jedan na drugoga pa zatim vlaže, tlače, suše i glaćaju – dobivali su svitke dugačke i 40 metara. (...)</p> <p>Tisućljećima je trajalo doba u kome je papirus bio dominantni pisaci materijal, dok ga nije istisnuo pergament (pergamena), te u srednjem vijeku papir.</p> <p>Upotreba pergamenta ima korijene u korištenju kože kao podloge za pisanje, što je bilo znano i u drevnoj Mezopotamiji i Egiptu. (...)</p> <p>Najčešće je koža dobivana od sitne stoke, koja je nakon odstranjivanja masti i ostataka mesa te dlake, bila izložena procesu sušenja i glaćanja."</p> <p>(Simonić, Ante, Civilizacijske razmeđe znanja, Misterije kulture tijekom povijesti, Knjiga I., Vitagraf d.o.o., Rijeka, 2000., str.61.)</p> <p>Prilog 1.</p> <p>Slika preuzeta iz knjige Naslov izvornika Vanished Civilizations, The Reader's Digest Association Limited, London, 2002., Iščezle civilizacije, Mozaik knjiga, Grupa Mladinska knjiga, 2009., str.92.)</p>
--	--

Skupina 3.

„Najstarije indijsko pismo je brahmi. Nastalo je iz pisma prastarih civilizacija koje su obitavale u dolini Inda – te klinastog, hebrejskog i arapskog pisma i feničkog alfabeta. Formirano je oko VI.st.p.n.e., a proširilo se cijelom Indijom već u III.st.pr.n.e.“

(Simonić, Ante, Civilizacijske razmeđe znanja, Misterije kulture tijekom povijesti, Knjiga I., Vitagraf d.o.o., Rijeka, 2000., str.156.)

„„Legenda kazuje da je najstarije kinesko pismo pa – kva izumio car Fu Hi, još davne 2800.g.pr.n.e. pa su tim znakovima pridavali magične moći. Približno dvije tisuće godina pr.n.e., pa – kva je zamijenjen slikovnim pismom gu –wem. (...)

Značajna shematizacija znakova nastala je kao posljedica pisanja tušem i četkicom između IV. i III.st.pr.n.e., kada se oblikovalo dvorsko pismo li shu. Iz njega je u IV.stoljeću nastalo pismo qiai – shu koje se u pojednostavljenoj formi zadržalo do danas.“

(Simonić, Ante, Civilizacijske razmeđe znanja, Misterije kulture

tijekom povijesti, Knjiga I., Vitagraf d.o.o., Rijeka, 2000., str.192.)

Skupina 4.

„Vjerojatno najvažnija ostavština Feničana cijelom ljudskom rodu jest glasovna abeceda. (...)

...oni su sastavili jednostavan alfabet od 22 slova u kojem je svaki znak predstavljao jedan glas te su njihovom kombinacijom pisane riječi. (...)

Od Feničana su naime, alfabet preuzeli Grci te ga prilagodili svom jeziku. (...) Najstariji poznati zapis na feničkom glasovnom pismu potječe iz 10.stoljeća pr.Kr. i posvećen je božici Gospodarici Biblosa.“

(Raguž, Jakša, Iščezli narodi svijeta, Meridijani, Zagreb, 2003., str.54.)

„Počeci grčkog pisma nastaju oko XI.st.pr.n.e. (...) Grci uvađaju kao genijalnu novost znakove za samoglasnike (A, E I, O Y,H) koje Feničani nisu poznavali.“

Simonić, Ante, Civilizacijske razmeđe znanja, Misterije kulture tijekom povijesti, Knjiga I., Vitagraf d.o.o., Rijeka, 2000., str.262.)

„Blejen i Kuruniotis otkopali su 1938. kod mjesta Ano Englianos na Peloponezu, na području nekadašnjeg mesenskog Pila, ruševine krajjevskog ili velikaškog dvorca i u njemu, pored ostalog, svojevrstan arhiv sa 618 glinenih pločica (neke u fragmentima) s tekstom na „linearnom B“ pismu, poznatom i s natpisa s Knososa. (...)

Linearno B pismo pročitao je prije 1953. engleski arhitekt Michael Ventris uz pomoć kembrijskog filologa John Chadwicka posšto je opazio da se linearni B znakovi podudaraju sa slogovnim znakovima na nekim natpisima iz Cipra petog i četvrtog stoljeća pr.n.e. (...) Tekst je natpisa na starogrčkom jeziku – dijalektu, govoru koji je bio u uporabi kod mnogih Grka, kako se vidi po mjestima nalaza.“

(Lisičar, Petar, Grci i Rimljani, Školska knjiga, Zagreb, 1971.,

	<p>str.49.)</p> <p>*radni listići</p> <p>*slikovni materijal (izvor naveden pod literaturom i aktivnostima)</p>																				
Primjeri vrednovanja za učenje, vrednovanja kao učenje ili naučenog uz upute	<p>Vrednovanje kao učenje provesti će se i pomoću liste za procjenu za vrednovanje rada skupine.</p> <p>*Predviđeno vrijeme 5 minuta</p> <table border="1"><thead><tr><th>ELEMENTI</th><th>DA</th><th>DJELOMIČNO</th><th>TREBA POPRAVITI</th></tr></thead><tbody><tr><td>Jesmo li uspješno izvršili zadatak i u zadanom vremenskom roku?</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Je li svaki član grupe dao jednak doprinos u radu kako bi izvršili zadatak?</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Jesu li članovi grupe međusobno uvažavali tuđa mišljenja?</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Jesi li zadovoljan/a osobnim doprinosom izvršenju zadatka?</td><td></td><td></td><td></td></tr></tbody></table> <p>Vrednovanje za učenje provesti će se putem kviza Socrative. Također vrednovanje se provodi kontinuirano tijekom rješavanja zadataka skupine gdje učitelj/ica prati rad i bilježi napredak. Domaća zadaća: istražiti o Kamenu iz Rosette (odakle potječe, kojim je pismom napisan tekst, tko je odgonetnuo (dešifrirao tekst) i kada, na koji je način pronađen Kamen.</p>	ELEMENTI	DA	DJELOMIČNO	TREBA POPRAVITI	Jesmo li uspješno izvršili zadatak i u zadanom vremenskom roku?				Je li svaki član grupe dao jednak doprinos u radu kako bi izvršili zadatak?				Jesu li članovi grupe međusobno uvažavali tuđa mišljenja?				Jesi li zadovoljan/a osobnim doprinosom izvršenju zadatka?			
ELEMENTI	DA	DJELOMIČNO	TREBA POPRAVITI																		
Jesmo li uspješno izvršili zadatak i u zadanom vremenskom roku?																					
Je li svaki član grupe dao jednak doprinos u radu kako bi izvršili zadatak?																					
Jesu li članovi grupe međusobno uvažavali tuđa mišljenja?																					
Jesi li zadovoljan/a osobnim doprinosom izvršenju zadatka?																					

<p>Razrađeni problemski zadaci, zadaci za poticanje kritičkog razmišljanja, kreativnosti i/ili istraživački zadaci; ovisno o predmetu i nastavnoj temi</p>	<p>Aktivnost 1.</p> <p>Učenici će biti podijeljeni u četiri skupine. Svaka će skupina dobiti posebno pripremljene tekstove, slikovne materijale i pitanja koja moraju riješiti.</p> <p>Učiteljica prati rad učenika, bilježi napredak u radu te usmjerava i pruža podršku.</p> <p>Skupina 1.</p> <p>„Sumerskom su pismu prethodili piktografski zapisi. Većina je tema u tim zapisima iz prirode, a prikazani su stiliziranim geometrijskim likovima koji sliče prirodnim oblicima. Tako je nastao slikovni prikaz misli koji je postupno prelazio u klinasto pismo.</p> <p>Razvijeno gospodarstvo, trgovina i upravljanje zahtijevaju bilježenje broja stoke, veličinu i vlasništvo zemlje, količinu proizvedenih žitarica, itd. Zato su u početku zapisi služili izradi popisa materijalnih dobara i trgovačkih transakcija. (...)</p> <p>Oko 3900 god. pr.n.e., ostvarili su Sumerani jedan od najvažnijih izuma sveukupnog čovječanstva: klinasto (klinovo pismo). Sačinjavaju ga znakovi koji sliče klinu. Upisivali su se šiljastim komadom kamena, trstike ili metala – ponekada u mekani kamen, a najčešće u ploču od svježe gline koja se kasnije pekla. (...) Svaki pojam je prikazan različitom kombinacijom klinovih zapisa bez neke logičke veze, pa je trebalo memorirati oko dvije tisuće klinovih kombinacija. To je težak posao koji su savladali samo profesionalni pisari i svećenici, pa su Sumerani smanjivali broj znakova. Oko 3200 god.pr.n.e. koristili su oko 890 znakova, čije znanjenje nije u cijelosti bilo specifično. (...) Tijekom nekoliko sljedećih stoljeća, broj znakova su dodatno smanjili na 437, a kasnije na 300. (...)</p> <p>„Poput egipatskih knjižnica u Tebi, Tell-el-Armnu i Edfu- i mezoptamske knjižnice objedinjavale su funkcije arhiva i knjižnica. U njima su čuvane glinene pločice, pohranjene u posebnim prostorijama smještenim u okviru kraljevskih palača, hramova i škola. U pločice su bila upisana filozofska, književna, astrološka, matematička,, povjesna, medicinska, religijska i slična djela – ali i službeni dokumenti, pravni zapisi, cjenici i pisma što su ih vladari te, primjerice, svećenici slali jedni drugima.“</p>

(Simonić, Ante, Civilizacijske razmeđe znanja, Misterije kulture tijekom povijesti, Knjiga I., Vitagraf d.o.o., Rijeka, 2000., str.36.-37.)

1.U kojem tisućljeću i koji narod je osmislio prvo pismo?

2.Što je prethodilo sumerskom pismu? Potražite na stranici Hrvatski jezični portal značenje riječi. (istraživački zadaci)

3.Što su bilježili u popisu materijalnih dobara i trgovačkih transakcija?

4.Analizom slike odredi kakvo je klinasto pismo. Koje razlike uočavaš spram naše abecede? (zadatak za poticanje kritičkog mišljenja)

Prilog 1.

Slika preuzeta iz knjige Naslov izvornika Vanished Civilizations, The Reader's Digest Association Limited, London, 2002., Iščezle civilizacije,Mozaik knjiga, Grupa Mladinska knjiga, 2009., str,92.)

5. Usporedi sumersku podlogu za pisanje i pribor s današnjim priborom i podlogom. (zadaci za razvijanje kritičkog mišljenja)

6.Zašto se smanjivao broj klinovih kombinacija? Je li pisanje bilo dostupno svakome?

**7.Što je posljedica otkrića pisma? Što se otvara i razvija?
(problemski zadatak)**

*Zadnji zadatak – pred vama se nalazi zastavica u više slojeva.
Napišite osnovne podatke o pismima koje ste proučavali (gdje je nastalo, kakva je to vrsta pisma i naziv, u kojem tisućljeću se razvilo)

Skupina 2.

„Egipatsko slikovno pismo Grci nazvaše hijeroglifima (grč.hieros svet, glufo dubiti). Razlog tome je što su ga Egipćani dugo koristili isključivo u sakralne svrhe, klešući ga u kamen, rezbareći u drvo ili slikajući bojama na koži i drvu. (...)

Upotrebljavali su ih oko dvije tisuće godina, da bi se iz njih u trećem tisućljeću pr.n.e., grafičkom redukcijom izdvojilo hijeratsko pismo (grč.hieratos svečenički). (...) Hijeratsko pismo su uglavnom koristili za pisanje poslovnih dokumenata na papirusu, koži i ponekada u kemunu ili drvu – a naknadnim pojednostavljinjem se iz njega u prvom mileniju pr.n.e. izdvojilo demotsko (pučko) pismo, koje su upotrebljavali sve do arapske okupacije. (...)

Egipćani su pisali i na platnu i svilenim tkaninama – ali su već u brončano doba tijekom trećeg milenija pr.n.e., naučili upotrebljavati papirus, te on postade tipičan pisači materijal egipatske civilizacije. To je papiru sličan materijal dobiven iz lika biljke Cyperus papyrus – iz njene srčike, i to onog dijela biljke koji se nalazio pod vodom. Nakon odstranjenja kore, srčika se rezala u tanke uzdužne trake dugačke približno jedan metar. Slaganjem traka u uskrižane slojeve koji se lijepe jedan na drugoga pa zatim vlaže, tlače, suše i glaćaju – dobivali su svitke dugačke i 40 metara. (...)

Tisućljećima je trajalo doba u kome je papirus bio dominantni pisači materijal, dok ga nije istisnuo pergament (pergamena), te u srednjem vijeku papir.

Upotreba pergamenta ima korištene u korištenju kože kao podloge za pisanje, što je bilo znano i u drevnoj Mezopotamiji i Egiptu. (...) Najčešće je koža dobivana od sitne stoke, koja je nakon odstranjivanja masti i ostataka mesa te dlake, bila izložena procesu sušenja i glaćanja."

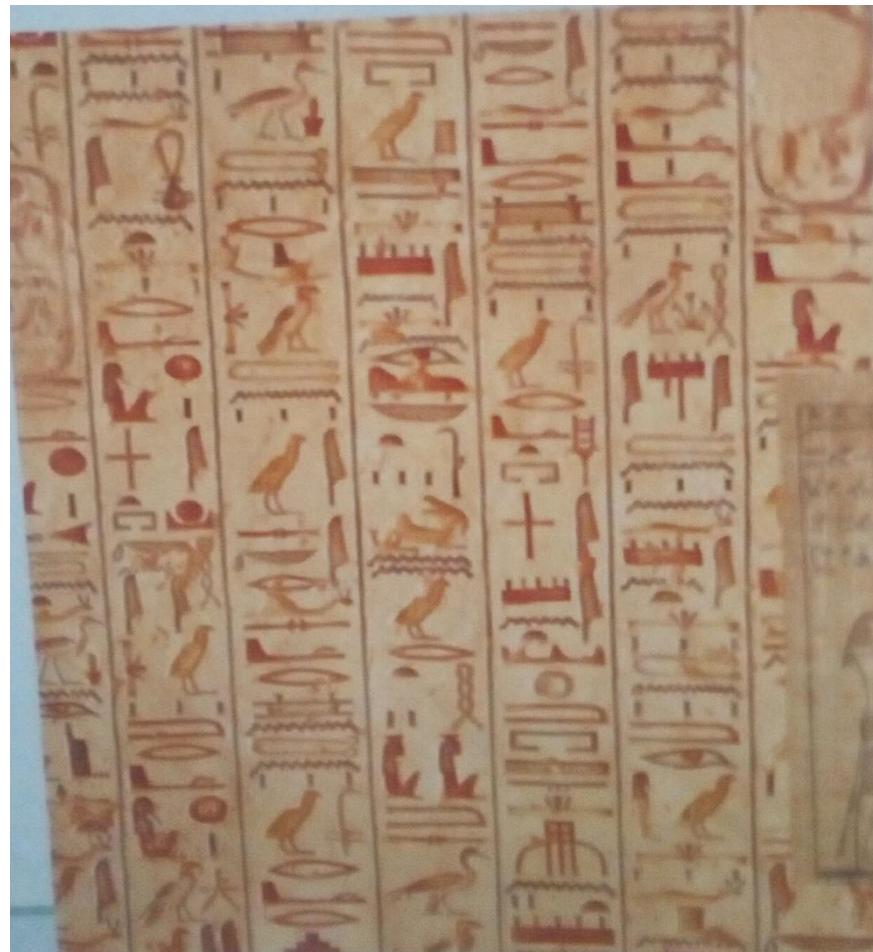

(Simonić, Ante, Civilizacijske razmeđe znanja, Misterije kulture tijekom povijesti, Knjiga I., Vitagraf d.o.o., Rijeka, 2000., str.61.)

- 1.Kako se naziva egipatsko pismo?
- 2.U kojem tisućljeću se razvilo?
- 3.Analiziraj sliku te napiši kakvo je to pismo? Po čemu se razlikuje sram našeg pisma? (zadatak za poticanje kritičkog mišljenja)**

Prilog 1.

Slika preuzeta iz knjige Naslov izvornika Vanished Civilizations, The Reader's Digest Association Limited, London, 2002., Iščezle civilizacije,Mozaik knjiga, Grupa Mladinska knjiga, 2009., str,92.)

- 4. Usporedi egipatsku podlogu za pisanje i pribor s današnjim priborom i podlogom. (zadatak za poticanje kritičkog mišljenja)**

5.Koja pisma su se razvila iz hijeroglifa i za koje društvene slojeve?

**6.Što je posljedica otkrića pisma? Što se otvara i razvija?
(zadatak za poticanje kritičkog mišljenja)**

*Zadnji zadatak – pred vama se nalazi zastavica u više slojeva.
Napišite osnovne podatke o pismima koje ste proučavali (gdje je nastalo, kakva je to vrsta pisma i naziv, u kojem tisućljeću se razvilo)

Skupina 3.

„Najstarije indijsko pismo je brahmi. Nastalo je iz pisma prastarih civilizacija koje su obitavale u dolini Inda – te klinastog, hebrejskog i arapskog pisma i feničkog alfabetu. Formirano je oko VI.st.p.n.e., a proširilo se cijelom Indijom već u III.st.pr.n.e.“

(Simonić, Ante, Civilizacijske razmeđe znanja, Misterije kulture tijekom povijesti, Knjiga I., Vitagraf d.o.o., Rijeka, 2000., str.156.)

„Legenda kazuje da je najstarije kinesko pismo pa – kva izumio car Fu Hi, još davne 2800.g.pr.n.e. pa su tim znakovima pridavali magične moći. Približno dvije tisuće godina pr.n.e., pa – kva je zamijenjen slikovnim pismom gu –wem. (...)

Značajna shematizacija znakova nastala je kao posljedica pisanja tušem i četkicom između IV. i III.st.pr.n.e., kada se oblikovalo dvorsko pismo li shu. Iz njega je u IV.stoljeću nastalo pismo qiai – shu koje se u pojednostavljenoj formi zadržalo do danas.“

(Simonić, Ante, Civilizacijske razmeđe znanja, Misterije kulture tijekom povijesti, Knjiga I., Vitagraf d.o.o., Rijeka, 2000., str.192.)

1.Kako se zvalo najstarije indijsko pismo?

2.U kojem tisućljeću je formirano?

3.Kako je nastalo to pismo?

4.Tko je prema legendi i u kojem tisućljeću izumio kinesko prvo pismo?

5.Kakvim pismom je zamijenjeno i kada?

6.Čime su pisali?

7.U kojem se tisućljeću oblikovalo dvorsko pismo li shu?

8.Što je posljedica otkrića pisma? Što se razvija? (zadatak za poticanje kritičkog mišljenja)

*Zadnji zadatak – pred vama se nalazi zastavica u više slojeva.
Napišite osnovne podatke o pismima koje ste proučavali (gdje je nastalo, kakva je to vrsta pisma i naziv, u kojem tisućljeću se razvilo)

Skupina 4.

„Vjerojatno najvažnija ostavština Feničana cijelom ljudskom rodu jest glasovna abeceda. (...)

...oni su sastavili jednostavan alfabet od 22 slova u kojem je svaki znak predstavljao jedan glas te su njihovom kombinacijom pisane riječi. (...)

Od Feničana su naime, alfabet preuzeli Grci te ga prilagodili svom jeziku. (...) Najstariji poznati zapis na feničkom glasovnom pismu potječe iz 10.stoljeća pr.Kr. i posvećen je božici Gospodarici Biblosa.“

(Raguž, Jakša, Iščezli narodi svijeta, Meridijani, Zagreb, 2003., str.54.)

1.Kakvo pismo su osmislili Feničani?

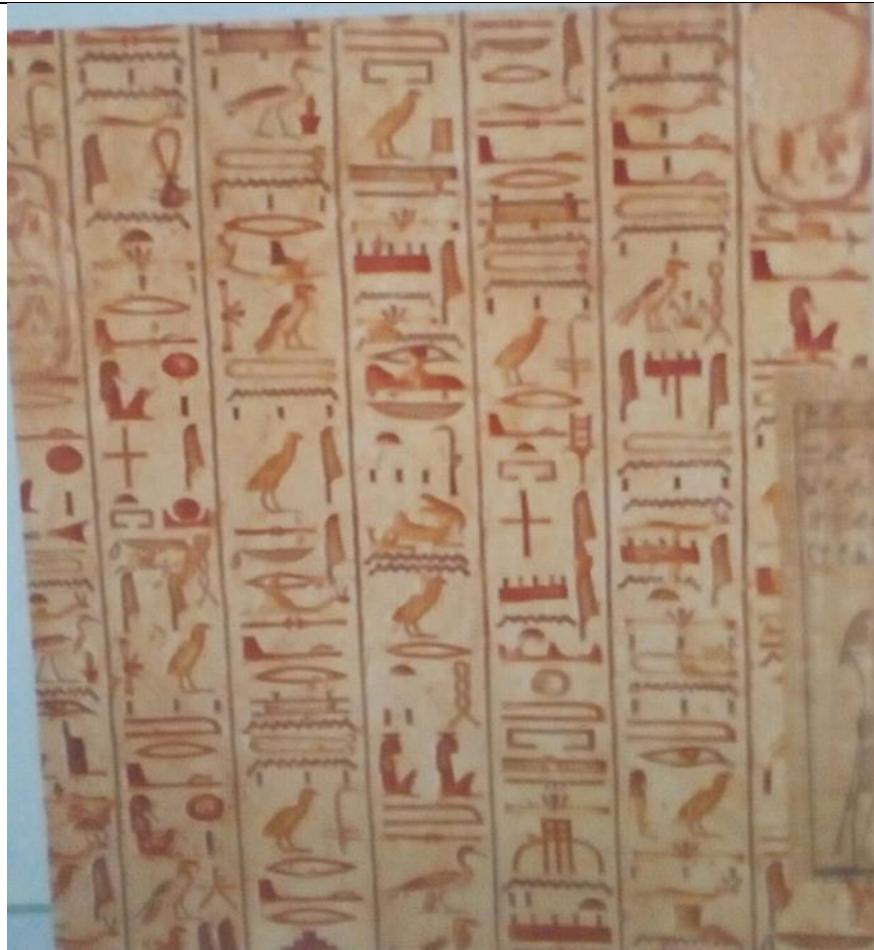
2.Koliko slova je imala abeceda?

3.Tko je preuzeo njihov alfabet i prilagodio ga svojem jeziku?

4.Iz kojeg tisućljeća potjeće najstariji poznati zapis na feničkom glasovnom pismu i kome je posvećen?

5.Prva i druga skupina dati će vam odgovor na pitanje što su koristili kao podlogu za pisanje.

6. Usporedi slikovno pismo kojim su pisali Egipćani s glasovnim pismom. U čemu se vidi napredak za čovjeka? (problemski zadatak)

„Počeci grčkog pisma nastaju oko XI.st.pr.n.e. (...) Grci uvađaju kao genijalnu novost znakove za samoglasnike (Α, Ε Ι, Ο Υ,Η) koje Feničani nisu poznavali.“

Simonić, Ante, Civilizacijske razmede znanja, Misterije kulture tijekom povijesti, Knjiga I., Vitagraf d.o.o., Rijeka, 2000., str.262.)

„Blejen i Kuruniotis otkopali su 1938. kod mjesta Ano Englianos na Peloponezu, na području nekadašnjeg mesenskog Pila, ruševine kraljevskog ili velikaškog dvorca i u njemu, pored ostalog, svojevrstan arhiv sa 618 glinenih pločica (neke u fragmentima) s tekstrom na „linearnom B“ pismu, poznatom i s natpisa s Knososa. (...)

Linearno B pismo pročitao je prije 1953. engleski arhitekt Michael Ventris uz pomoć kembrijskog filologa John Chadwicka posšto je opazio da se linearni B znakovi podudaraju sa slogovnim znakovima na nekim natpisima iz Cipra petog i četvrtog stoljeća pr.n.e. (...)

	<p>Tekst je natpisa na starogrčkom jeziku – dijalektu, govoru koji je bio u uporabi kod mnogih Grka, kako se vidi po mjestima nalaza."</p> <p>(Lisičar, Petar, Grci i Rimljani, Školska knjiga, Zagreb, 1971., str.49.)</p> <p>1.Od koga su Grci preuzeli alfabet?</p> <p>2.Usporedi feničko i grčko pismo. Koje razlike uočavaš? (problemски задатак)</p> <p>3.Koje se pismo razvilo na Peloponezu?</p> <p>4.Je li odgonetnuto i u kojem stoljeću?</p> <p>*Zadnji zadatak – pred vama se nalazi zastavica u više slojeva. Napišite osnovne podatke o pismima koje ste proučavali (gdje je nastalo, kakva je to vrsta pisma i naziv, u kojem tisućljeću se razvilo, čime su pisali i što su koristili kao podlogu za pisanje).</p> <p>Nakon što učenici riješe zadatak slijedi aktivnost 2. Učenici će sna zemljovidu civilizacije prvih pisama postavljen na pano (zemljovid isprintati na A3 papir te zalijepiti na stiropor kako bi se zastavice mogле umetnuti na tražena područja) umetnuti zastavice na područje koje su istraživali te ostalim skupinama izložiti koje su informacije o pismu saznali. (zadaci za poticanje kreativnosti)</p> <p>*problemski zadaci, zadaci za poticanje kritičkog razmišljanja, kreativnosti i istraživački zadaci označeni su podebljanim slovima</p> <p>Učenici uz vođenje učiteljice objašnjavaju na koji je način otkriće pisma utjecalo na razvoj čovjeka. (poticanje kritičkog razmišljanja)</p>
--	--

DODATNI ELEMENTI¹

Poveznice na više odgojno-obrazovnih ishoda različitih predmeta ili očekivanja	Hrvatski jezik OŠ HJ A.5.1. Učenik govori i razgovara u skladu s interesima, potrebama.
--	--

¹ Sastavni elementi prijave koji omogućuju dodanu vrijednost provedbi javnog poziva. Nisu obavezni, ali nose dodatne bodove u skladu s kriterijima procjene Metodičkih preporuka.

međupredmetnih tema	(aktivnost povezana s ovim ishodom vidljiva je u provjeri rješenja te donošenju zaključaka.) OŠ HJ A.5.3. Učenik čita tekst, izdvaja ključne riječi i objašnjava značenje teksta. (aktivnost povezana s ovim ishodom vidljiva je kroz čitanje teksta i rješavanje zadatka, aktivnost 1.) Geografija GEO OŠ B.5.2. Učenik razlikuje povijesne i geografske karte. (aktivnost povezana s ovim ishodom vidljiva je kroz rad na zemljovidu – aktivnost 2.) Očekivanja međupredmetnih tema: Učiti kako učiti uku A 2..1. Uz podršku učitelja ili samostalno traži nove informacije iz različitih izvora i uspješno ih primjenjuje pri rješavanju problema. (aktivnost povezana s ovim ishodom vidljiva je kroz aktivnost 1.- čitanje teksta, traženje podataka) <p>uku A 2.2. Učenik primjenjuje strategije učenja i rješava probleme u svim područjima učenja uz praćenje i podršku učitelja. (aktivnost povezana s ovim ishodom vidljiva je kroz aktivnost 1.)</p> <p>uku A.2.4. Učenik razlikuje činjenice od mišljenja i sposoban je usporediti različite ideje. (aktivnost povezana s ovim ishodom vidljiva je kroz aktivnost 2- usporedba pisma.)</p> <p>uku B 2. 2. Na poticaj učitelja učenik prati svoje učenje i napredovanje tijekom učenja. (aktivnost povezana s ovim ishodom vidljiva je kroz aktivnost 1.)</p> <p>uku B.2.4. Na poticaj učitelja, ali i samostalno, učenik samovrednuje proces učenja i svoje rezultate te procjenjuje ostvareni napredak. (vrednovanje kao učenje)</p> <p>Osobni i socijalni razvoj</p> <p>osr A.2.3. Razvija osobne potencijale. (aktivnost povezana s ovim ishodom vidljiva je kroz aktivnost 1.)</p> <p>osr B.2.2. Razvija komunikacijske kompetencije. (provjera rješenja, objašnjavanje)</p> <p>Građanski odgoj i obrazovanje</p> <p>goo B.2.1.Promiče pravila demokratske zajednice. (aktivnost povezana s ovim ishodom vidljiva je kroz aktivnost 1.)</p>
---------------------	---

	<p>Održivi razvoj odr B 2.1. Objašnjava da djelovanje ima posljedice i rezultate. (aktivnost povezana s ovim ishodom vidljiva je kroz aktivnost 1.- rješavanje problema)</p> <p>Poduzetništvo pod B.2.2. Planira i upravlja aktivnostima. (aktivnost povezana s ovim ishodom vidljiva je kroz aktivnost 1.)</p> <p>IKT ikt A.2.2.Učenik se samostalno koristi njemu poznatim uređajima i programima. (kviz za provjeru znanja Socrative) ikt A.2.3.Učenik se odgovorno i sigurno koristi programima i uređajima. (kviz za provjeru znanja Socrative) ikt C.2.2.Učenik uz učiteljevu pomoć ili samostalno djelotvorno provodi jednostavno pretraživanje informacija u digitalnome okružju. (aktivnost povezana s ovim ishodom vidljiva je kroz aktivnost 1.- pretraživanje na internetu) ikt D.2.2.Učenik rješava jednostavne probleme s pomoću digitalne tehnologije. (aktivnost povezana s ovim ishodom vidljiva je kroz aktivnost 1.- pretraživanje na internetu)</p>
Aktivnost u kojima je vidljiva interdisciplinarnost	Hrvatski jezik – čitanje teksta s razumijevanjem i traženje informacija, razvoj pisma Geografija – rad na zemljovidu
Aktivnosti koji obuhvaćaju	Učenici aktivno uključeni u rad skupine. Na zastavicama će upisivati

prilagodbe za učenike s teškoćama	odgovore te sudjelovati u izlaganju skupine.
Aktivnosti za motiviranje i rad s darovitim učenicima	
Upute za kriterijsko vrednovanje kompleksnih i problemskih zadataka i/ili radova esejskoga tipa	
Projektni zadaci (s jasnim scenarijima, opisima aktivnosti, rezultatima projekta, vremenskim okvirima)	<p>Učenici će kroz projektnu aktivnost detaljnije istraživati o razvoju pisma te izum i razvoj korištenja papira. Istraživanje će provoditi putem stručne literature i pronašlaskom informacija na internetu.</p> <p>Cilj je povezati znanja stečena na satovima povijesti (proširena znanja) s održivim razvojem. Učenici će svladati tehniku recikliranja staroga papira te dobivanja novog proizvoda (papira) na kojem će zapisati sva znanja koja su stekli istraživanjem razvoja pisma. Nakon završetka projekta u predvorju škole postaviti izložbu radova.</p> <p>Vrijeme: rad i istraživanje provodit će se dva mjeseca</p>
Poveznice na multimedijalne i interaktivne sadržaje	https://b.socrative.com/teacher/#edit-quiz/40958093
Prijedlozi vanjskih izvora i literature	<p>Literatura:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Naslov izvornika Vanished Civilizations, The Reader's Digest Association Limited, London, 2002., Isčezle civilizacije,Mozaik knjiga, Grupa Mladinska knjiga, 2009. 2.Lisičar, Petar, Grci i Rimljani, Školska knjiga, Zagreb, 1971. 3.Raguž, Jakša, Isčezli narodi svijeta, Meridijani, Zagreb, 2003. 4.Simonić, Ante, Civilizacijske razmeđe znanja, Misterije kulture tijekom povijesti, Knjiga I., Vitograf d.o.o., Rijeka, 2000.) <p>Korištene fotografije u radnim listićima:</p>

Prilog 1. - Slika preuzeta iz knjige Naslov izvornika Vanished Civilizations, The Reader's Digest Association Limited, London, 2002., Iščezle civilizacije, Mozaik knjiga, Grupa Mladinska knjiga, 2009., str,92.)

Izvor informacija nepoznatih riječi Hrvatski jezični portal-
<http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>